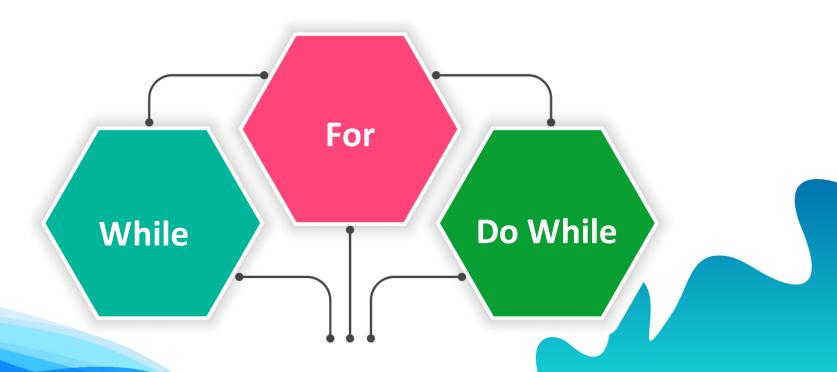

Takrorlanuvchi algoritimlani dasturlash

Dastur kodinining *bir qismining* takroriy bajarilishi tsikl hisoblanadi. Tsikl ma'lum bir sharoitlarda dastur kodining bir qismini bir necha marta bajarishda ishlatiladi. Agar shart to'g'ri bo'lsa, tsikl davom etadi. Aks holda u to'xtatiladi. Agar shart har doimto'g'ri bo'lsa, bundaytsikl *cheksiz* tsikl deb ataladi.

C++ da 3 xil tsikl operatorlari mavjud:

for operatori

For tsikli bu bir marta bajarilishi kerak bo'lgan shartlarni samarali yozishga imkon beruvchi takrorlashni boshqarish tuzilmasidir.

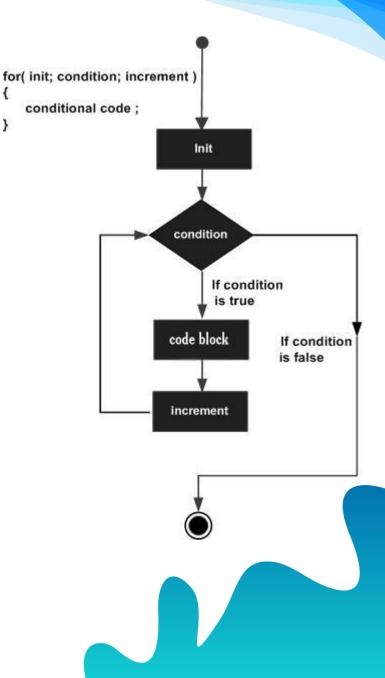
Ushbu tsiklning tuzilishi quyidagicha.

```
for (int i = 0; i < length; i++)
{
   Natija;
}</pre>
```

Bu yerda int i = 0; tsiklning boshlanishi. i o'zgaruvchining qiymatiga istalgan raqamni kiritishingiz mumkin.

i < length; bu tsiklning chegarasi. Ya'ni, kiritilgan raqam ushbu qiymatdan past bo'lgan diapazondagi qiymatlarni hisoblaydi.

i++ 6y C ++ tsiklning boshlang'ich raqamiga avtomatik ravishda birini qo'shadigan funktsiya.

for operatoridan foydalanish

Tsiklni o'rganish uchun eng oson misol bu 1 dan N gacha bo'lgan (1 + 2 + 3 +... + N) musbat butun sonlarni yigindisini topish dasturini yaratish. Bu yigindini takrorlanish jarayoni orqali hisoblash uchun 1 dan N gacha sonlarni birma-bir qo'shib chiqish mumkin. Yigindining dastlabki qiymatini 0 ga tenglaymiz. Tsiklning har bir qadamida quyidagi amallar bajariladi:

Har bir qadamda bir xil harakatlar amalga oshiriladi, ya'ni to'plamning yangi qiymatini yaratish uchun oldingi bosqich qiymatiga keyingi natural raqam qo'shiladi.

for operatoriga misol

```
⊟#include <iostream>
 #include<math.h>
  using namespace std;
⊟int main()
    for( int a = 10; a < 20; a = a + 1 ) {
          cout << "a ning qiymati: " << a << endl;</pre>
                                            C:\Users\Администратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb...
                                            a ning qiymati: 10
                                             ning qiymati: 11
                                             ning qiymati: 12
  system("PAUSE");
                                             ning qiymati: 19
                                            Для продолжения нажмите любую клавишу . .
  return 0;
```

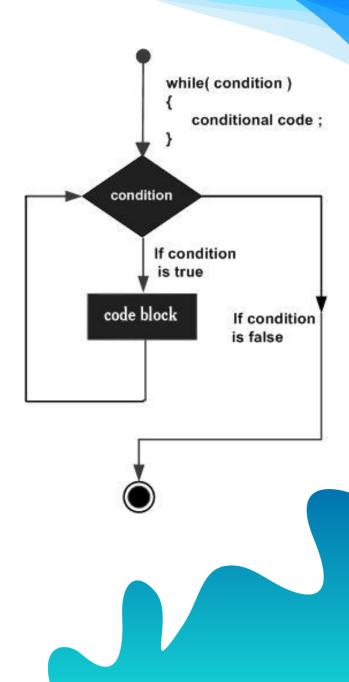
while operatori

while tsiklida shart oldindan qo'yiladi. Agar shart to'g'ri(*true*) bo'lsa tsikl tanasi bajariladi. Aks holda, tsikl to'xtaydi va keyingi bosqichga o'tadi.

Ushbu tsiklning tuzilishi quyidagicha.

```
while (true)
{
  tsikl tanasi;
}
```

while Ba for tsikllari orasidagi farq shundaki, while operatori odatda biron bir shart bajarilmaguncha davom etuvchi tsikldur. for operatori esa oldindan belgilangan sonli takrorlanishlar uchun ishlatiladi.

while operatoriga misol

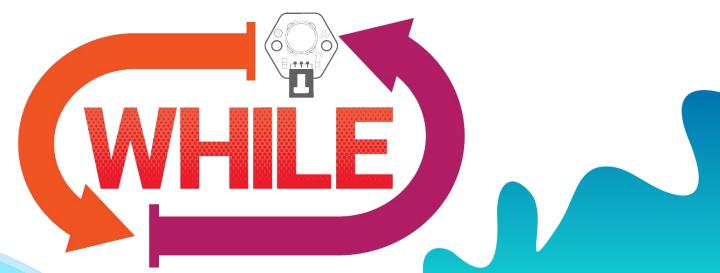
1 dan *n* gacha sonlar yig'indisi topilsin.

```
С:\Users\Администратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb...
□#include <iostream>
 #include<math.h>
 using namespace std;
                                        Для продолжения нажмите любую клавишу . . .
□int main()
 int s = 0, i = 1, n;
 cout << "n=";
 cin >> n;
 while (i <= n) {
 s += i;
 i++;
 cout << "s=" << s << "\n";
 system("PAUSE");
 return 0;
```

Dastur tarifi

Dastur kodini boshidan ko'rib chiqaylik. Bizga uchta o'zgaruvchi kerak. Birinchi o'zgaruvchi **n** soni, ikkinchi o'zgaruvchi - hisoblash uchun ishlatiladigan **i** o'zgaruvchisi, uchinchi o'zgaruvchi - to'plamning qiymatini saqlash uchun ishlatiladigan **S** o'zgaruvchidir.

Tsiklni boshlashdan oldin biz S to'plamning qiymatini no'lga tenglashtiramiz. O'zgaruvchining standart qiymatini 1 ga o'rnatdik, chunki biz to'plamga 1 raqamini qo'shishimiz kerak. Agar $i \le n$ shart qanoatlantirilsa, u holda i ni to'plamga qo'shamiz (s + = i bu s = s + i degani) va i qiymatini bittaga ko'paytiramiz (i + + bu i = i + 1 degani).

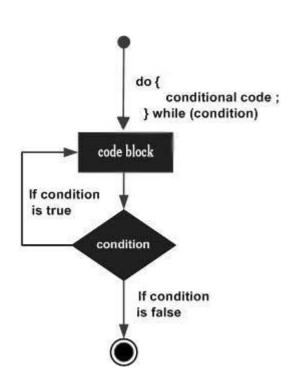
do while operatori

do while tsikli while tsikliga o'xshash, farqi shart tsikl oxirida tekshiriladi va shart bajariladimi yo'ki yo'qmi, kamida bir marta tsikl bajariladi.

Ushbu tsiklda o'zgaruvchining qiymati qanday bo'lishidan qat'iy nazar tsikl bir marta aylanadi.

Misol uchun:

```
do {
cout << "n=";
cin >> n;
}
while (n < 1);</pre>
```


do while operatoriga misol

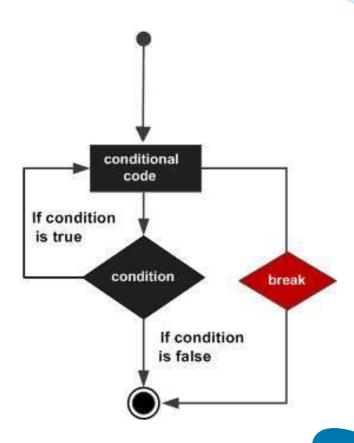
```
□#include <iostream>
 #include<math.h>
 using namespace std;
□int main()
 int s = 0, i = 1, n;
 cout<<"n=";
 cin>>n;
 do {
 s += i;
 i++;
 while (i <= n);
 cout<<"s=" << s << "\n";
 system("PAUSE");
 return 0;
```

```
С:\Users\Администратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb...
s=325
Для продолжения нажмите любую клавишу . . . 🕳
```

break operatori

break operatori tsiklni rost qiymatni bajaradimi yoki yo'qligidan qat'i nazar to'xtatish uchun ishlatiladi. Quyidagi misolda ko'rishimiz mumkin: **X** ning qiymati **1** dan **100** gacha **0,01** qadam bilan oshirish dasturi tuzilsin.

```
double x = 1;
for (; ;) {
if (x > 100.000001)
break;
Cout << x << " ";
x += 0.01;
}</pre>
```


break operatoriga misol

```
∃int main()
                                             Break Operatordan
                                          foydalanishning
 int n;
                                          misollaridan
 cin>>n;
 bool is_prime = true;
                                          berilgan sonning tub
 for (int i = 2; i*i <= n; i++) {
                                          yoki tub emasligini
 if (n % i==0) {
                                          aniqlaydigan
                                                       dastur
 is_prime = false;
                                          yo'zishdir.
 break;
 }
                                             Ragam
                                          ekanligini
                                                     aniglash
 if (n==1)
                                          uchun uning 2 dan \sqrt{n}
 is_prime = false;
                                          gacha
                                                       bo'lgan
                                          raqamlarga bo'linishini
 if (is_prime)
                                          tekshiramiz.
                                                         Agar
 {
 cout<<"Tub" << "\n";
                                          ulardan biri qo'ldiqsiz
 }
                                          bo'linsa, demak bu tub
 else
                                          son emas.
 cout<<"Tub emas" << "\n";
 system("PAUSE");
 return 0;
```

biri

ildiz

Natijasi

```
□ C:\Users\Администратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb... - □ ×

11
Тub
Для продолжения нажмите любую клавишу . . . . □
```

C ++ dasturlash tilidagi iterativ operatorlarning misollari

1-misol. Yeg'indini hisoblash.

```
#include <iostream>
#include<math.h>
using namespace std;
int main()
int a,b,c,m;
cout<<"a=";
cin>>a;
cout<<"b=";
cin>>b;
cout<<"c=";
cin>>c;
double s=0;
for(m=1; m<=19; m++){
s=s+(3*pow(m,3.0)+4*a*m+5)/(b*pow(m)
,3.0)+log(c*m-3));
cout<<"s="<<s<<end1;</pre>
system("PAUSE");
return 0;
```

```
    С:\Users\Администратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb...
    □ X
    a=15
    b=25
    c=21
    s=6.04571
    Для продолжения нажмите любую клавишу . . . . .
```

$$S = \sum_{m=1}^{19} \frac{3m^3 + 4am + 5}{bm^3 + \ln(cm - 3)}$$

2-misol. Ko'paytmani hisoblash.

```
#include <iostream>
#include<math.h>
using namespace std;
int main()
int a,b,c,d,k;
cout<<"a=";</pre>
cin>>a;
cout<<"b=";
cin>>b;
cout<<"c=";</pre>
cin>>c;
cout<<"d=";</pre>
cin>>d;
double p=1;
for(k=1;k<=46;k++){
p *= a * k/(d * pow(k, 3.0)+7 * c *
k + 5*d);
cout<<"p="<<p<<end1;</pre>
system("PAUSE");
return 0;
```

```
С:\Users\Aдминистратор\Documents\Visual Studio 2012\Projects\Project5\Deb... - □ ×

a=5
b=7
c=9
d=4
p=7.19144e−116
Для продолжения нажните любую клавишу . . .
```

$$P = \prod_{k=1}^{46} \frac{ak}{bk^3 + 7ck + 5d}$$

Savol va javoblar

